

RODE SULFUR

Robert Bosnak

Rode sulfur

the house of books

Oorspronkelijke titel: *Red Sulphur*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Red Sulphur Publications, Painted Cave 2014

© Robert Bosnak, 2014

© Vertaling uit het Engels: Erica Feberwee, 2016

© Nederlandse uitgave: The House of Books, Amsterdam 2016

Omslagontwerp: Studio Jan de Boer, Amsterdam

Foto auteur: © Jodie Taylor

Typografie: Crius, Hulshout

ISBN 978 90 443 5053 1

ISBN 978 90 443 5054 8 (e-book)

NUR 302

www.thehouseofbooks.com

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

The House of Books is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor

Jon Lipsky, vriend, dromer en toneelschrijver,
James Hillman, vriend en leermeester,
en Eddie Michaels, vriend en levenskunstenaar.

‘Wat buiten is, is ook binnen.’
Salomon Trismosin

We schrijven het jaar 1666, het Jaar van het Beest, waarin volgens velen de Duivel op aarde zal verschijnen.

De wetenschap is in opkomst, ten koste van andere denkwijzen. De eeuwenoude kunst van de alchemie is op haar retour.

Al meer dan honderd jaar is niemand erin geslaagd de Steen der Wijzen te maken. Toch zijn vele grote denkers er nog altijd wanhopig naar op zoek. Talloos zijn de verhalen over alchemisten die in een ver verleden een machtige, magische steen hebben geschapen. Een steen die alles verjongde wat hij aanraakte. Een steen die lood zonder enige waarde in kostbaar goud veranderde. Een steen die gold als een universeel medicijn en die door de alchemisten werd aangeduid met zijn ware naam: Rode Sulfur.

Maar de Goddelijke Kunst verdwijnt uit het collectieve geheugen van de mensheid. De wetenschap wordt duur betaald.

Dit boek is gebaseerd op historische getuigenverklaringen van een mysterieuze transmutatie; de geloofwaardigheid van de getuigen staat buiten kijf, de authenticiteit van hun verklaringen is bevestigd. Het verhaal volgt het leven van een beroemde alchemist en van de twee bijzondere vrouwen die hij liefheeft. Omdat zij drieën de laatste bezitters zijn van de wonderbaarlijke Rode Sulfur, de bron van alle scheppende vermogens, wordt er door duistere krachten en machtige wereldleiders op hen gejaagd. Dit is een visionaire, twee generaties omspannende geschiedenis die zich afspeelt in de nadagen van de magie. Het is het verhaal van de laatste sintels van een lang vervlogen tijd toen magiërs nog in staat waren tot wat wij, kinderen van de wetenschap, onmogelijk achten.

Het is op schrift gesteld als eerbetoon aan onze voorouders.

BOEK EEN

De kwestie Helvetius

Uit een historische, dus niet-fictieve brief, gedateerd 25 maart 1667, geschreven door Benedictus de Spinoza en gepubliceerd – als brief nummer 40 – in *The Letters*, Hackett Publishing Company, Inc., Indianapolis/Cambridge, in de vertaling van Samuel Shirley.

(...)Wat betreft **de kwestie Helvetius** (...) heb ik mij tot Brechtelt gewend, de zilversmid, die het goud had gekeurd(...) Hij verklaarde dat het goud tussen het smelten en het scheiden aanzienlijk méér in gewicht was toegenomen dan te verklaren viel door het zilver dat ten behoeve van de toetsing aan de smeltkroes was toegevoegd en dat óók in goud was veranderd. Brechtelt was er dan ook stellig van overtuigd dat het goud dat zijn zilver had getransmuteerd, een unieke eigenschap bezat. En hij was niet de enige; diverse andere aanwezigen waren dezelfde overtuiging toegedaan. Daarop wendde ik mij tot Helvetius zelf, die me zowel het goud liet zien als de smeltkroes waarvan de binnenkant nog was bedekt met een dun laagje goud, en die me vertelde dat hij slechts een minuscule hoeveelheid goud aan het gesmolten lood had toegevoegd: nauwelijks meer dan een kwart van een gerstekorrel, of van een mosterdzaadje...

DEEL EEN

Mundanus

Den Haag, Holland, december 1666

Mijn kleding is doorweekt, mijn rug gebogen, en terwijl ik me voortsleep over de keien wordt de tas om mijn schouder met elke stap zwaarder. Er valt een druilerige regen, vermengd met natte sneeuw. Het lijkt wel alsof het in dit ellendige land altijd regent. Na weken op zee sinds mijn vertrek uit Londen, waar alles door de Grote Brand naar as rook, vind ik ook de geur van deze Hollandse stad weerzinwekkend. De vlammen van Londen achtervolgen me tot in mijn nachtmerries, net als de beelden van kolkende menigten die roepen om wraak jegens vreemdelingen. De meute had het met name gemunt op mij, de alchemist en vuurkunstenaar uit Italië met zijn laaiende ovens. Alles wat ik nog bezit, draag ik bij me.

Wanneer ik maanden niet in een stad ben geweest, stoor ik me aan de geuren, totdat de bijtende stank na de eerste zeven dagen naar de achtergrond wordt gedrongen door een andere ergernis: de herrie. Terwijl ik nu door de straten loop, ruik ik een menselijke beerput van verschaald zweet en oude pis, vermengd met de walm van dierlijke uitwerpselen. Op de een of andere manier is de stank van mensen erger, penetranter dan die van varkens. Ik kan mijn eigen ranzige geur bijna proeven terwijl ik gejaagd mijn weg zoek, voortdurend bedacht op onverlaten die me willen beroven van het kistje in mijn tas.

Mijn dagen in Londen waren hoe dan ook geteld, zelfs als er geen brand was uitgebroken. Jacobus, de hertog van York en tevens de broer van de koning, hunkert naar goud. Zijn bandieten in Enge-

land zijn met velen, en ze zijn allemaal op zoek naar mij, zelfs hier in deze drassige Lage Landen. Ik druk de tas dicht tegen me aan en voel de contouren van het ivoeren kistje dat door iedereen wordt begeerd. Behalve het kistje zit er ook een brood in mijn tas en het boek van Trismosin, met alchemistische teksten en formules. Mijn gezicht gaat schuil onder een baard van drie maanden, mijn lichaam onder voddige lommen van aardappelzakken. De meeste mensen die ik tegenkom, zien er net zo uit als ik. Ze haasten zich voort en zijn bang voor elkaar. Zo te horen komen ze uit heel Europa. Uit de dichte mist, die zo vaal en grauw is als dikke soep en waarin gestalten vloeibaar lijken alsof ze van vochtige klei zijn gemaakt, dringen woorden en flarden van zinnen in diverse talen tot me door. De pest die hier vorig jaar heeft huisgehouden, is verder getrokken, de zee over naar Engeland. Maar de mensen mijden elkaar nog steeds.

Links van me verheffen zich schilderachtige gevels, als hoge trappen naar de mukkende hemel. Fraaie vensters van geblazen glas getuigen van de degelijke, zelfingenomen burgerlijkheid in deze contreien die ik onverteerbaar vind. Vanuit hun behaaglijke vertrekken, waarin de gordijnen voor de ramen altijd open blijven, kijken de bewoners wantrouwend naar buiten, nieuwsgierig naar wat er op straat gebeurt. Een woud van rokende schoorstenen houdt hen warm. Ik ben uitgeput, verkild tot op het bot, en ik heb pijn in delen van mijn lijf waarvan ik niet eens wist dat er gevoel zetelt. Hijgend vervloek ik mijn missie. Ik begin mijn vertrouwen kwijt te raken. Laat Jacobus van York de kostbare schat maar uit mijn schoudertas roven en omzetten in het door hem zo begeerde goud! Naar de hel ermee! Maar zoals altijd wanneer ik dat soort gedachten koester, is het alsof de stenen in het kistje tot me spreken. Ze zeggen dat ik nog één laatste transmutatie moet uitvoeren, ten overstaan van de meest invloedrijke geneesheer in Holland, dat momenteel in oorlog is met Engeland. De vijanden van York moeten voor de zaak worden gewonnen. Ik zou de stenen willen antwoorden dat er dan, behalve door Engeland, ook door de Republiek der Zeven Verenigde

Nederlanden op me zal worden gejaagd. Maar ik heb het opgegeven met de Steen in debat te gaan. Het is me nog altijd niet duidelijk wat hij wil. Wíé is deze dokter Helvetius die ik moet zien te vinden?

Al die vervloekte steden! Mijn bijnaam, Mundanus, die wereldreiziger betekent, dateert van lang geleden. Ik ben inmiddels tweeënveertig. Mijn leven duurt al langer dan dat van vele anderen en het gewicht van de jaren begint te drukken. Mijn heupen worden star en stram, met als gevolg een pijnlijke, verkrampte rug. Een kar rijdt door een plas, water spat op, maar ik merk het amper. Ik kan me de laatste keer niet heugen dat ik mijn hoofd op een zacht kussen te ruste kon leggen. En ook deze nacht zal me geen geriefelijke slaappleaats vergund zijn.

Mijn slepende tred hapert, ik tuur ingespannen naar een doorgang waarachter ik in het sombere middaglicht een mistig plein kan onderscheiden. Vanuit mijn ooghoeken zie ik beweging. In de schaduw van de gebouwen staat een elegant geklede jongeman. Zijn blik is op mij gericht. Wanneer ik mijn vermoeide schouder optrek om het gewicht van mijn zware tas beter te verdelen, wendt hij zich abrupt af. Zijn contouren worden wazig, maar dan valt het schemerige licht op een glanzende, halvemaanvormige dolk aan zijn riem. Er gaat een schok door me heen, want ik ken die dolk. Ineens is de drager verdwenen. Ik laat de tas van mijn schouder glijden en voel of het kistje er nog in zit. Het ene moment was de jongeman er nog – een bleke, opvallende verschijning die licht leek uit te stralen – het volgende is hij nergens meer te bekennen. Niemand kan zo snel in het niets oplossen. Ik schud nijdig mijn hoofd. Blijkbaar gaat mijn verbeelding met me op de loop en begin ik overal vijanden te zien. *Kom maar op, stelletje schurken!* Uitdagend tuur ik in de heilige mist die me omhult. Maar er komt niemand. Met een zucht hijs ik de tas weer op mijn schouder en vervolg ik mijn weg. De hersenschim verbleekt. Wat blijft is een akelige nasmaak. Maar ik weet zeker dat ik die dolk eerder heb gezien. Bij de aanblik sloot angst zich als een ijzige hand om mijn hart. De mist is nog killer geworden en dreigt de lucht in mijn gekwelde longen te bevriezen. Deze contreien zijn zo vreugdeloos vergeleken

met mijn dierbare Venetië. Dit is het deftigste gedeelte van de stad, maar wat een verschil met waar ik vandaan kom! In Venetië zie je, waar je ook kijkt, de schitterendste *palazzo's*. Maar hier, in het hart van de politieke macht van de gouden Republiek der Nederlanden, de grote kolonisator met een vloot die alom afgunst wekt, staan de bescheiden huizen dicht opeen, als kegels in een doodskist. *Ach, was ik maar thuis*. Terug naar Engeland kan ik niet. In alle havens loeren de spionnen van York. Na de Grote Brand was het bijna onmogelijk het land uit te komen. Ik huiver, denkend aan de lange reis die ik heb moeten maken, helemaal naar Denemarken in het verre noorden. Nu begint de tijd te dringen. Het is van het grootste belang dat ik een laboratorium opzet. Ik moet aan de slag om meer panacee te maken.

Plotseling doemt het voor me op uit de mist: het huis van Helvetius, lijfarts van de machthebbers. Het is aanzienlijk groter dan alle andere huizen in de straat; drie verdiepingen hoog, met royaal bemeeten vensterruiten aan weerskanten van een indrukwekkende entree met zuilen. We kijken elkaar aan, het imposante patriciërshuis en ik. Boven de deur bevindt zich een familiewapen in basreliëf: een grote os die een ploeg voorttrekt. Me afvragend hoe een buitenlandse geneesheer een dergelijke welstand heeft weten te verwerven, zelfs met patienten in de hoogste rangen en standen, laat ik de klopper neerdalen.

De deur gaat op een kiertje open en ik kijk in het knappe, bedeesde gezicht van een dienstmeisje. Zodra ze me ziet wil ze de deur weer sluiten, alsof ze me van snode bedoelingen verdenkt.

'Ik kom voor dokter Johann Friedrich Schweitzer, die Helvetius wordt genoemd,' zeg ik haastig. Mijn stem beeft, hoor ik tot mijn afschuw. Bovendien ben ik me scherp bewust van het zware, Frans klinkende accent waarmee ik Hollands spreek. Wanneer het dienstmeisje de deur dichttrekt, krimp ik ineen van de pijn, want mijn voet zit ertussen. Haar grijsblauwe ogen worden groot van schrik, een vurige bloes kleurt haar wangen. Ik schat haar niet ouder dan achttien.

'Sluit u gerust de deur. Maar zegt u alstubliëft tegen dokter Helvetius dat ik word gestuurd door doctor Edmund Dickenson, van

het College van Geneesheren in Engeland,' druk ik haar op het hart.

Ze kijkt geschokt. De naam en de verheven positie van de Engelsman brengen haar duidelijk nog meer in verwarring dan mijn sjofele verschijning.

'Clara, wie is daar?' klinkt een welluidende vrouwenstem uit het achterhuis.

'Een bedelaar. Hij komt uit Engeland, zegt hij,' roept Clara terug.

'Stuur hem maar weg. Of nee, vraag of hij naar de achterdeur komt. Dan zal Mina hem wat brood geven.' De stem klinkt vriendelijk.

'Ik word gestuurd door doctor Edmund Dickenson uit Oxford. Hij laat u hartelijk groeten,' roep ik in de richting van het achterhuis.

Een geritsel van gewaden verraadt dat de vrouw des huizes in aantocht is. Het klinkt alsof haar lange rokken over een marmeren vloer slepen. En dat blijkt te kloppen wanneer de deur verder opengaat.

Achter het dienstmeisje verschijnt een aristocratische matrone in de met zwart-wit marmer belegde entree. Ik schat haar halverwege de dertig. Een vrouw die het gewend is te worden gehoorzaamd. Ze heeft grijsblauwe ogen, net als het dienstmeisje, en fijngetekende gelaatstrekken. Helvetius is een gelukkig man.

'Wie heeft u gestuurd?' In haar stem klinkt nieuwsgierigheid door. Het gebeurt vast niet elke dag dat er iemand uit Engeland op de stoep staat; al helemaal niet in oorlogstijd.

'Doctor Edmund Dickenson, erelid van het College van Geneesheren in Engeland,' zeg ik nogmaals.

Ze frons haar wenkbrauwen. Het is duidelijk dat ze de naam kent, waaruit ik afleid dat ze een ontwikkelde vrouw moet zijn. Met een gebiedend gebaar duwt ze het dienstmeisje opzij dat zichtbaar opgelucht een paar stappen achteruit doet.

'Het gaat om een dringende kwestie,' zeg ik met nadruk.

Ze knikt en terwijl ze de deur nog verder opendoet, ben ik me bewust van de geur van haar reukwater. Het lijkt een eeuwigheid geleden dat ik voor het laatst een vrouwelijk parfum rook...

Op dat moment klinken er voetstappen op de trap. Er komt een

man naar beneden, gehuld in donker fluweel. Een ijdele man, besef ik onmiddellijk, en ik glimlach. Ijdele mensen zijn voorspelbaar en daardoor gemakkelijk te manipuleren. Hij spreekt me aan in het Hollands, met een zwaar Duits accent.

‘Wie zei u dat u bent?’ vraagt hij bars.

‘Ze noemen me Mundanus,’ antwoord ik met tegenzin, want ik had mijn identiteit liever nog even geheimgehouden.

‘En door wie wordt u gestuurd?’

‘Door doctor Edmund Dickenson.’

‘Waar en wanneer hebt u Dickenson gesproken?’ Hij klinkt streng. ‘Door de oorlog is het onmogelijk de Noordzee over te steken. Dat doen alleen spionnen. Dus waarom zou ik u ontvangen? Hoe weet ik dat ik niet de hele admiraliteit op mijn nek krijg?’

‘Ik weet bijna zeker dat u de hele admiraliteit als patiënt hebt.’ Het amuseert me hem te paaien door aan zijn trots te appelleren. ‘Bovendien heeft u niets te vrezen. Ik word gestuurd om het met u over alchemie te hebben. En dit is een vrij land, waar de alchemie niet door de wet wordt verboden, zoals in Engeland.’

‘Waarom wilt u het over alchemie hebben?’ vraagt hij zo agressief dat zijn vrouw sussend een hand op zijn arm legt.

‘Omdat u zich op schrift tegen de alchemie hebt uitgesproken. En omdat u een invloedrijk man bent. De beoefenaars van de leer in Engeland hebben uw hulp nodig om te zorgen dat het verbod op de alchemie wordt herroepen zodat ze vrijelijk kunnen experimenteren. Ze zijn bezig met de oprichting van een Koninklijk Genootschap en daarbij hopen ze op de steun van een illustre man zoals u.’

‘Alchemie is lariekoek!’ Helvetius wendt zich af en gebaart zijn vrouw de deur te sluiten. Ons onderhoud is voorbij. Op een verdere audiëntie hoef ik niet te rekenen.

Zijn vrouw kijkt me verontschuldigend aan. ‘Gaat u alstublieft naar de achterdeur,’ zegt ze vriendelijk. ‘Dan zullen we zorgen dat u iets te eten krijgt.’

‘En als ik u vertel dat ik Rode Sulfur bij me heb?’ roep ik de flu-

welen rug van Helvetius na. IJdele mannen hebben een bang hart, dus ik voeg eraan toe: ‘Genoeg Rode Sulfur om twintig ton goud te maken. Dat is voldoende voor het financieren van diverse oorlogen met Engeland. De boven u gestelden zouden ernstig ontstemd zijn als ze hoorden dat u me hebt weggestuurd...’ Ik zwijg even, en weer hoor ik het zachte ritselen van de rokken van vrouwe Schweitzer. ‘Hebt u de ware Steen der Wijzen ooit gezien?’ vraag ik haar. Ondertussen hoor ik zijn voetstappen vertragen op de trap, terwijl er in die hoogmoedige hersenpan een besluit wordt genomen. Ik veracht hem. Maar zijn liefvallige vrouw oogt vriendelijk, en erg nieuwsgierig. Zij begrijpt het. De mogelijkheid komt bij me op dat hij een leeghoofd is, een man die zich slechts dankzij haar snelle geest weet te handhaven. Dus ik keer me volledig naar haar toe.

‘Of misschien wenst de vrouwe de Steen te zien?’ De belofte van voorspoed en gezondheid druipt van mijn lippen. Ik voel me onweerstaanbaar. Op de achtergrond is zelfs het dienstmeisje als betoverd. Mijn stem zakt naar zijn diepste register met een timbre van zilveren snaren, die stuk voor stuk hun eigen weerklank hebben: de stem van een *magus*. Ik ben trots op mezelf.

Het geluid van Helvetius’ voetstappen verstomt. Ik hoor dat hij zich omdraait.

Dan vervolgt hij zijn weg naar boven.

‘Stuur hem naar de studeerkamer,’ zegt hij tegen zijn vrouw, die nauwelijks hoorbaar een zucht van verlichting slaakt.

‘Marianne Schweitzer-Van Os.’ Ze steekt me hoffelijk haar hand toe.

‘Mundanus,’ herhaal ik met een buiging. Instinctief klak ik mijn hielen tegen elkaar. Haar geur verwacht me en ik ben me ineens scherp bewust van de stinkende voddën waaronder ik mijn identiteit verberg. Ik neem haar roomblanke hand in de mijne en druk er een kus op. Tot mijn verrassing heeft ze niet de gladde, poezelige vingers van de voorname vrouwen die hun palazzo besturen vanuit hun boudoir. Haar handen zijn sterk en bedekt met eelt. Achter haar

giechelt het dienstmeisje om de onwelriekende man in bedelaarskieren die als een voorname heer de hand van haar meesteres kust. Vrouwe Schweitzer draait zich vluchtig om en ik zie aan de ogen van het meisje dat haar meesteres haar streng aankijkt, want het gegiechel sterft een snelle dood. Wanneer ik de geblokte marmeren vloer oversteek naar de trap aan het eind van de hal, veroorzaken mijn voetstappen een holle echo. Eenmaal binnen blijkt het huis nog groter dan het vanbuiten lijkt. Ik ben me bewust van een uitdijen en verfijnen van mijn perceptie waarvan de oorzaak ligt in de vrouw die me voorgaat, de krakende treden op. Boven hangt het aroma van een houtvuur, vermengd met de vertrouwde geuren van een laboratorium. In het kielzog van de vrouw des huizes betreed ik de studeerkamer.

Helvetius staat met zijn rug naar een reusachtige haard. Boven het vuur hangt een kookpot waarin iets borrelt. Geen soep. Ik herken onmiddellijk de zwavelachtige geur van gemalen cinnaber, oftewel rood zwavelkwik. Wat moet de heer des huizes met cinnaber, het eerste stadium van de Steen? Ineens zijn de rollen omgedraaid en ben ik de dwaas. Ik kijk van de ketel naar Helvetius.

‘Denkt u dat een man in vodden gekleed moet gaan om een magus te zijn?’ vraagt deze met een sluwe blik.

Ik buig, eerst naar de ketel en dan naar hem, in het besef dat ik voor de ijdelheid die ik in hem meende te zien, de hand in eigen boezem moet steken. En ten slotte buig ik voor de derde maal, als erkenning van de les die ik heb geleerd.

Geen van beiden zeggen we iets. We zullen opnieuw moeten beginnen.

Op dat moment komt het dienstmeisje binnen met een kan kokend water, waaruit een voor mij onbekende geur opstijgt.

‘Cacao,’ zegt vrouwe Schweitzer in antwoord op mijn onuitsproken vraag. ‘*Chocolatl* uit de Nieuwe Wereld. Afkomstig van de Azteken, zeggen ze. En tegenwoordig erg gewild in de Lage Landen. U bent blijkaar lang weggeweest.’ Ik knik en adem de licht bittere

geur in. ‘We vermengen de cacao met rietsuikersiroop, water en warme melk. Het smaakt verrukkelijk.’

‘Je hebt blijkbaar een hoge dunk van onze gast,’ merkt Helvetius droogjes op.

Ik heb over de chocolatl van de Azteken gehoord en begrepen dat deze erg kostbaar is. Bovendien gaat het gerucht dat chocolatl goed zou zijn voor het uithoudingsvermogen tijdens het liefdesspel. Met stijgende waardering gaat mijn blik naar Marianne Schweitzer.

Zoals echtgenotes dat wel vaker doen, negeert ze de opmerking van haar man, alsof ze die niet heeft gehoord. Ze schenkt me een kop van de donkerbruine drank in. Haar kalme bedrijvigheid vult de ongemakkelijke stilte tussen Helvetius en mij met een exotisch aroma. Dan neem ik mijn eerste slok. Mijn ogen draaien weg in een gelukzalig zwijmelen. Zoiets verrukkelijks heb ik nog nooit gedronken. De smaak is als bitterzoete wijn, maar toch ook heel anders en zo nieuw voor me dat ik er geen woorden voor heb. Ik voel dat mijn lichaam er op slag aan verslaafd raakt. Wanneer ik mijn ogen weer opendoe, kijkt vrouwe Schweitzer me glimlachend aan.

‘Ik geniet er altijd zo van, als mensen voor het eerst chocolatl proeven!’ jubelt de kalme, indrukwekkende meesteres van dit patriciërs huis, plotseling onbevangen als een jong meisje.

‘U bent blijkbaar een arme magus,’ zegt Helvetius, opnieuw met lichte ironie. ‘U kent de geur van cinnaber, maar niet die van cacao.’

Zijn geest is aanzienlijk scherper dan ik aanvankelijk dacht.

‘Waarom hebt u zich tegen de alchemie uitgesproken?’ vraag ik. ‘Waarom hebt u de alchemie een dwaalleer genoemd, waarvoor in de wereld van vandaag geen plaats meer is?’

Zonder haar aan te kijken en met de kenmerkende rituele vertrouwelijkheid die wederzijdse onzichtbaarheid creëert, pakt Helvetius een beker chocolatl aan van zijn vrouw en brengt die naar zijn mond.

‘Waarom zou ik u dat vertellen?’ Zijn stem klinkt plotseling uitdagend. Hij steekt zijn kin naar voren.

Ik deins achteruit, niet wetend wat ik moet zeggen.

Het blijft geruime tijd stil.

‘Hoe was het in Oxford?’ vraagt de vrouw des huizes ten slotte diplomatiek.

‘De sfeer is er aanzienlijk verbeterd sinds de dood van Cromwell en het herstel van de monarchie.’ Ik kijk Helvetius aan.

‘Dat heb ik gehoord,’ verklaart deze afgemeten. Hij is duidelijk een royalist, ook als het gaat om een land dat in oorlog is met het zijne. Ik bedenk dat hij de lijfarts is van de Oranjes, die in het verleden de vorstelijke machthebbers waren in dit welvarende land. En het dringt tot me door hoe belangrijk de positie is die hij bekleedt; hoe wijs het besluit van Dickenson was om me naar hem toe te sturen. Ik voel me een onnozelaar omdat ik me door de ijzige kou in mijn botten heb laten verleiden tot een misplaatst gevoel van superioriteit. Een plechtige ernst neemt bezit van me, in het besef van de zware verantwoordelijkheid die met het erfgoed van mijn illustere voorvader Salomon Trismosin op mijn schouders rust.

Ik roep mezelf tot de orde en hervind mijn evenwicht. ‘Kent u doctor Dickenson?’

‘Ik heb een paar jaar geleden met hem gecorrespondeerd,’ antwoordt Helvetius uit de hoogte. ‘Hoe kent u hem?’ Hij strijkt een onzichtbaar pluise van zijn mouw.

‘Ik heb een projectie voor hem gedaan. Hij was er, net als u, van overtuigd dat het allemaal lariekoek was.’

Helvetius kijkt me aan. Het wantrouwen in zijn blik is onmiskenbaar. ‘Wilt u daarmee zeggen dat u in staat bent tot het uitvoeren van projecties? Dat u, uit de verbinding van de Steen met lood, goud weet te maken?’

Ik negeer zijn toon. ‘Dickenson heeft zich tot onze zaak bekeerd en zich ontwikkeld tot een gretig uitvoerder van experimenten. Hij heeft het goud dat ik had gemaakt, laten zien aan de andere leden van het Koninklijk Genootschap, die op hun beurt gefascineerd raakten. Ze willen experimenteren, maar dat kan alleen als de oude wetten tegen de alchemie worden herroepen. En dus proberen ze

zoveel mogelijk grote denkers van Europa achter zich te krijgen.’ Mijn stem is een octaaf gestegen, zozeer laat ik me meeslepen door de goede zaak. ‘Hij suggereerde dat ik een projectie voor u zou doen, zodat u het daarbij gecreëerde goud grondig zou kunnen bestuderen en hem vervolgens verslag zou uitbrengen van uw bevindingen. Dickenson is zich maar al te zeer bewust van de centrale positie die u in dit land bekleedt onder de beoefenaars van de geneeskunde.’

Tot mijn verrassing deinst Helvetius wankelend achteruit en laat zich in de leren stoel bij het vuur vallen, met voorbijgaan aan elk decorum. Dankbaar dat ik hem heb weten te overrompelen sluit ik af met mijn troefkaart.

‘Ik heb de Steen bij me,’ zeg ik zacht.

De mooie vrouw Schweitzer hijgt; de geur van haar reukwater lijkt plotseling de hele kamer te vullen. ‘Mogen we hem zien?’ vraagt ze ademloos. ‘Alstublieft?’

Ik keer me vragend naar Helvetius. Maar hij lijkt met stomheid geslagen. Ik aarzel. Het is me een raadsel waarom hij zich plotseling gewonnen lijkt te geven. Ik had verwacht dat hij tegenwerpingen zou maken. Als ik in zijn schoenen had gestaan, zou ik geen geloof hebben gehecht aan wat ik zojuist heb gezegd.

‘Laat ons de Steen zien. Bewijs dat het werkelijk om Rode Sulfur gaat,’ mompelt Helvetius wanneer hij zijn stem heeft teruggevonden.

Ik kijk vragend naar Marianne. Let maar niet op hem, lijkt ze te willen zeggen, terwijl haar blik gretig naar de tas om mijn schouder gaat en haar lippen bewegen alsof ze bidt.

Het vermoeden komt bij me op dat ze niet alleen Helvetius’ vrouw is maar ook zijn *soror mystica*, de mystieke zuster met wie een alchemist de passie opwekt die nodig is om gemeenschap te hebben met de metalen. Zelf heb ik een dergelijke geliefde niet, met als gevolg dat ik me hol en leeg voel.

Ik kijk om me heen, op zoek naar het bewijs dat ze ingewijden zijn, net als ik. Op de planken staan diverse boeken van Paracelsus, de leerling van mijn voorvader Salomon Trismosin. Op de tafels en

de bureaus liggen half opgebrande kaarsen, dus blijkbaar wordt hier tot diep in de nacht gewerkt. Maar waar zijn de distilleerkolven, waar is de oven? Mijn blik valt op een deur.

‘Is het laboratorium daar?’ vraag ik aan de vrouw des huizes.

‘Het laboratorium ligt aan de andere kant van de gang.’

‘Vanwaar dan dat pamflet dat u hebt geschreven? Vanwaar dat neerhalen van de Kunst?’ richt ik me ijzig tot Helvetius. Hij is een invloedrijk man, zijn opvattingen worden door wetenschappers gerespecteerd, en hij heeft zich in de vernietigendst denkbare bewoordingen uitgelaten over de ware leer.

Helvetius heeft zijn ogen gesloten. ‘Doe de projectie en ik zal het u vertellen.’

Schouderophalend laat ik de tas van mijn rug glijden, ik haal het ivoren kistje eruit en zet het op het bureau. Helvetius komt uit zijn stoel. Op zijn gezicht lees ik dezelfde begeerte als in de ogen van Marianne. ‘Ik droom de laatste tijd regelmatig van de Steen,’ zegt hij met een afwezige blik in zijn lichte ogen.

‘Haast u langzaam,’ citeer ik het adagium van de alchemist, en ik laat mijn bewegingen verstillen. Ook ik verlang ernaar de Rode Sulfur weer te zien. Het is iets wat ik mezelf slechts uiterst zelden toesta, om te voorkomen dat de liefde voor deze flonkerende bron der schepping me volledig in haar macht krijgt. Het is maar al te gemakkelijk eraan verslaafd te raken. Ik moet voorzichtig zijn. Maar desondanks begint mijn hart wild te slaan – als het hart van een minnaar, dronken van liefde – terwijl ik de Steen met bevende handen uit het kistje neem. Sinds mijn tiende, toen mijn vader me de stralende, van magie gloeiende Steen voor het eerst liet zien, ben ik er verliefd op. De Steen beheerst mijn leven en bepaalt mijn weg. Hij is mijn verleden en mijn toekomst. Mijn levensbloed. Ik neem een moment om weer tot mezelf te komen.

‘Maak open!’ beveelt Helvetius ruw. Zijn geduld is al te lang op de proef gesteld.

Langzaam til ik het deksel op en houd ik het kistje zo dat ze de in-

houd kunnen zien: drie brokken van een gelige, glasachtige substantie.

De ogen van Helvetius worden dof, uitdrukkingloos. 'Ze hebben niet de goede kleur,' mompelt hij.

'U hebt die ouwewijvenpraat gehoord dat de Steen rood zou moeten zijn. Net als cinnaber. Maar de kleur is geen graadmeter van de potentie. Dit is de krachtigste sulfur die er op de hele wereld te vinden is. Krachtig genoeg om twintig ton onedel metaal te veranderen in het zuiverste goud. En dat niet alleen. Rode Sulfur kan mensen ook genezen van de pest. Dat heb ik met eigen ogen gezien.'

'Genezen van de pest?' herhaalt Helvetius. Ik zie aan zijn ogen dat hij me wil geloven; dat hij hoopt dat dit inderdaad de panacee is waar naar beoefenaars van de geneeskunde door de eeuwen heen op zoek zijn geweest. Het universele medicijn dat alle ziektes kan genezen.

'Ik heb ermee geëxperimenteerd sinds de pest hier vorig jaar uitbrak,' vervolgt ik. 'En toen de epidemie zich naar Engeland verplaatste, ben ik erachteraan gereisd om mijn experimenten in Londen voort te zetten. Maar tijdens de Grote Brand, afgelopen september, is mijn laboratorium in de as gelegd. En alle medicijnen die ik uit de vlammen wist te redden, werden gestolen door plundersaars. Zelf ben ik door de meute belaagd en ik heb ternauwernood het vege lijf weten te redden. Ik zou u willen vragen de gordijnen te sluiten en het vuur af te dekken met as.'

Snel en behendig bankt Helvetius het vuur op onder de pot met kokende cinnaber. Marianne loopt naar het raam met aan weerskanten zware, roodfluwelen gordijnen, iets wat uitzonderlijk is in dit land waar de wereld bij voorkeur niet wordt buitengesloten. Ik vermoed dat Helvetius en zijn vrouw zich willen afschermen tegen nieuwsgierige ogen, ook al bevindt de studeerkamer zich op de bovenverdieping.

Het wordt donker in het vertrek. Het dikke Perzische tapijt, het bureau, de boekenplanken... alles wordt door de duisternis opgeslokt. Het enige wat blijft, is een groene gloed afkomstig van de gele, glasachtige brokken sulfur. 'De gloed bewijst de echtheid,' leg ik uit. 'Niet de kleur die u ziet bij daglicht. De gloed zorgt ervoor dat alles in de

lente weer groen wordt. Want de gloed is de vernieuwende kracht van de natuur, maar dan verdicht en gestold.’ Het schijnsel uit het ivoren kistje is zo krachtig dat ik de hebzucht op het gezicht van Helvetius kan onderscheiden. Hij heeft zijn vingers gekromd. Nu pas valt me op hoe lang de nagels zijn, iets wat meer past bij een geleerde en ongebruikelijk is voor een geneesheer. Marianne is als verlamd door ontzag, om haar mond speelt een gelukzalige glimlach. Zij is vervuld van devotie jegens de Steen, terwijl hij wordt beheerst door het verlangen deze te bezitten. Zelf voel ik me zowel begerig als gezegend; ik ben ten prooi aan de klauwen van de passie, maar voel me ook doorstroomd door de zuivere adem van het leven. Blozend wend ik mijn blik af van vrouwe Schweitzer, bang dat ik haar sta aan te gapen. Ik moet op zoek naar een eigen soror, naar een mystieke zuster met wie ik de passie kan delen. Zonder dat kan het werk niet worden gedaan. Ik schud mijn hoofd om het beeld te verjagen van de vrouw die naast me staat, in aanbidding voor de magische Steen. In gedachten hoor ik opnieuw de woorden van mijn voorvader: ‘Zonder Vrouw geen Opus.’ De Kunst mag niet lichtvaardig worden opgevat. Het beoefenen ervan is zwaar en gaat gepaard met zweet en wanhoop. Waarom aarzel ik nog?

‘Mag ik een kaars aansteken?’ vraagt Marianne Schweitzer, alsof ik in dit huis de dienst uitmaak. Ik voel een vluchtig opwellen van intimiteit tussen ons. Opnieuw schud ik mijn hoofd.

‘Waarom niet?’ vraagt Helvetius, in de veronderstelling dat ik op de kaarsen doel.

‘O, natuurlijk. Steek zoveel kaarsen aan als u wilt,’ zeg ik haastig; dankbaar dat mijn baard mijn zweet verbergt.

De groene gloed verdwijnt door het gele, flakkerende schijnsel van de kaarsen. Een bedwelmende geur van as, cinnaber en was vermengt zich met de zwoele warmte die van de Steen opstijgt en die de sfeer oproept van invallende schemering na een onweersbui. Voor vandaag is mijn werk hier gedaan. Ik moet het verlangen in hen wekken naar méér, zodat onze gedeelde passie de projectie zal inspireren. Ik begin het kistje te sluiten. ‘Ik kom over drie weken

terug voor een projectie, en daarvoor verzoek ik u dertig drachme lood in gereedheid te houden.’

Helvetius kijkt diep teleurgesteld, voor Marianne geldt hetzelfde.

‘Zou ik het mogen vasthouden? Heel even maar, om te weten hoe het voelt? Ik heb van dit moment gedroomd.’ Zijn stem klinkt smekend.

Ik kijk van de een naar de ander. Dan neem ik een besluit en pak twee brokken uit het kistje. Het ene geef ik aan Marianne, het andere aan Helvetius.

‘Wat is het zwaar!’ roept Marianne uit. ‘Veel zwaarder dan lood.’

“Dicht was het vocht aan de wortel van de schepping,” citeer ik mijn voorvader. “Samengebald als de baarmoeder van de Heer, zwanger van onze Kosmos.”

Helvetius heeft zijn ogen gesloten, zijn vingers klauwen als de nagels van een kat.

‘Hoe weet ik dat het echt de Steen is die ik in mijn handen houd?’ vraagt hij zich hardop af.

‘Dankzij de vervoering die je voelt, in het diepst van je wezen,’ antwoordt Marianne Schweitzer eenvoudig, met een helder inzicht en begrip waar ik haar om benijd.

Helvetius legt het klompje sulfur terug in het kistje. Ook hij is geroerd door haar sobere woorden. Hij laat zich in de diepe, bruin leren fauteuil bij het vuur vallen en pookt peinzend in de as. ‘Mijn leven lang ben ik achtervolgd door een visioen van de magische Steen, in de stellige overtuiging dat die onmogelijk kon bestaan,’ zegt hij. ‘Ik ging naar de universiteit van Wittenberg om me aan de wetenschap te wijden en me voorgoed te ontdoen van visioenen en bijgelovige denkbeelden. Mijn leermeesters noemden de alchemie een extreme vorm van verblinding. Ik raakte in de ban van hun woorden en geleidelijk aan verdwenen mijn visioenen achter hoog oprijzende muren van kennis.’ Zijn gezicht staat droefgeestig. ‘Toen ik eenmaal getrouwd was, voerde ik met mijn vrouw talloze discussies over de Kunst.’ Hij knikt naar vrouwe Schweitzer die

aandachtig luistert. ‘Ik kon moeiteloos beide kanten van de zaak bepleiten. Maar ongeveer een halfjaar geleden begonnen de dromen. Aanvankelijk waren het slechts half vergeten flarden, maar geleidelijk aan werden ze steeds indringender. Ondanks het wetenschappelijke bolwerk dat ik in Wittenberg had opgericht, keerden mijn visioenen terug. Ik zag de Steen in triomf mijn leven binnenrijden, als een Romeinse keizer in zijn strijdswagen. Aanvankelijk sloeg ik op de vlucht en verborg ik me voor zijn grootsheid. Maar hij volgde me overal, waar ik ook ging. Ik begon een correspondentie met mijn oude professoren in Wittenberg, in de hoop mijn waanzin te betugelen. Daarop trok de Steen zich terug, als een storm die is uitgewoed. Maar door uw komst slaat de verwarring opnieuw toe en wordt deze alleen maar groter. Door uw woorden zullen mijn dromen me ook op klaarlichte dag achtervolgen. Ik voel me heen en weer geslingerd tussen de hoop dat u de daad bij het woord kunt voegen, en de wens dat ik u als een bedrieger de deur kan wijzen.’

De diepte van het stilzwijgen waarin hij vervalt, voelt als een oerkracht.

Ik kijk de kamer rond. Mijn blik valt op een karaf fonkelend rode wijn. Ernaast staat een fraaie groene bokaal op een ranke steel. Ik schenk hem tot de rand vol en drink gretig, tot het me duizelt.

Vrouwe Schweitzer kijkt me aan met een blik die ik slechts kan duiden als dankbaar. ‘Mijn vader heeft me ingewijd in de alchemie,’ vertelt ze zacht. ‘Vanaf dat ik elf jaar oud was, zochten we samen naar de Steen. Alleen al de mogelijkheid dat u ons de Rode Sulfur brengt, maakt het gemis van mijn vader schrijnender dan ooit.’

Verrast door haar ontboezeming kijk ik naar beide echtelieden – hij vervuld door loodzware somberheid, zij meegevoerd naar de wereld aan gene zijde. En ik weet dat zij, en niet Helvetius, de ware alchemist is. Mijn hart gaat naar haar uit; naar deze vrouw met ogen zo weids en grenzeloos, dat ik er tot het einde der tijden in zou kunnen ronddolen.

Ik neem haastig afscheid. Helvetius kijkt me niet meer aan en ik laat mezelf uit, voordat vrouwe Schweitzer nog iets kan zeggen.

De duisternis valt al vroeg in deze noordelijke streken. Wanneer ik buiten kom kan ik amper een hand voor ogen zien.

In het donker zwerf ik door de straten, ik eet het brood dat ik van Mina heb gekregen, en negeer de verleidelijke roep van de vrouwen van lichte zeden. Uit angst voor mijn vijanden durf ik niet te gaan slapen. Maar in plaats van kou te lijden, word ik verwarmd door het verlokkelijke visioen van de vrouw die ik zojuist heb ontmoet.

Wanneer het weer licht begint te worden, laat ik de stad achter me en ga ik op weg naar de povere hutten waar de boeren wonen. Ook al zijn ze buren – de boeren en de stedelingen – geestelijk is de onderlinge afstand minstens zo groot als tussen het Haagse Binnenhof en mijn dierbare Venetië. Kortom, geen betere plek dan tussen de boeren om me te verbergen en me voor te bereiden op de projectie. Ik heb een laboratorium nodig om de Rode Sulfur te activeren, om de ziel van de Steen tot haar maximale potentie te wekken. Alleen dan kunnen het medicijn en het magische goud worden gecreëerd. Bij het vooruitzicht versnel ik mijn pas.

Het duurt niet lang of ik kom bij het huis van de smid, wiens gezin ik vorig jaar, tijdens de epidemie, van de pest heb genezen.

Aan een muur hangt een opengesneden varken aan zijn achterpoten. Een boer is met een bijl bezig het beest uit te benen. Blijkbaar is het net geslacht, want het bloed stroomt nog. Een groepje kinderen kijkt gefascineerd toe. Het bloed wordt opgevangen in een houten emmer. De slachter zwaait krachtig met zijn bijl. Hij heeft een reusachtige snor, een pet staat schuin op zijn hoofd en over zijn sjofele broek draagt hij een korte, blauwe hes. Bloed spat naar alle kanten, ook op de gezichten van de kinderen, die het uitgillen van verrukking. Wanneer ik dichterbij kom, onderbreekt de slachter zijn werk. Zowel hij als het groepje kinderen neemt me wantrouwend op. Vreemdelingen zijn hier niet welkom. Ze zouden de pest onder de leden kunnen hebben. Bijgeloof, natuurlijk. Iedereen weet dat de pest wordt verspreid door katten. Vandaar dat in Londen alle katten zijn afgemaakt.